



Omroep Zender Museum

Opgericht augustus 2005

NIEUWSBRIEF nr. 31

september 2015

Vrienden van het Omroep Zender Museum, hier ligt het eenendertigste nummer onze Nieuwsbrief voor u. In deze Nieuwsbrief het verslag van activiteiten in de afgelopen maanden.

KPN en Nozema gepensioneerden op bezoek

Zo eens in de 1 à 2 jaar nodigt KPN TV & Media gepensioneerden uit voor een gezellig samenzijn. Het betreft mensen die bij PTT, KPN en/of Nozema werkzaam waren ten behoeve van de omroep. Het gebeuren is steeds op een andere locatie. Afgelopen juli was de bijeenkomst op het terrein van voormalig Lopik Radio, bij het Omroep Zender Museum. KPN had een tent opgezet met daarin tafels en stoelen voor de niet meer zo jonge gepensioneerden..



Vanwege het mooie weer bleven velen voor de tent



Jeroen Wilmes van KPN TV & Media sprak het welkomstwoord en bracht de deelnemers op de hoogte van de laatste ontwikkelingen bij TV& Media.

Daarna bezocht hij het OZM. Zo'n 50 gepensioneerde medewerkers maakten ook gebruik van de gelegenheid om ons museum

binnen te lopen. Voor velen een feest der herkenning. Allerlei apparaten waarvan men zich nog kan herinneren dat ze nieuw binnenkwamen staan er nog min of meer blinkend bij.



Het Omroep Zender Museum is dichtbij op de gepensioneerden bijeenkomst

Meetwagen voor metingen aan de beeldzender

Bij het begin van de TV in de jaren '50, was de zendermeetapparatuur nog volledig uitgerust met buizen. Een complete set was zo groot en zwaar dat alles vast in twee kasten naast elkaar ingebouwd was. Als voorbeeld: de oscilloscoop met 73 buizen had 3 ventilatoren voor de koeling en wog circa 50kg. Vaste inbouw was goed zolang elk zendstation maar één TV-zender had.



De meetapparatuur in 2 kasten naast de zender



Met de komst van het 2e TV net medio de jaren '60 moest een deel van de meetapparatuur worden vernieuwd. Alles wat nodig was voor de reguliere controle en afregelen van de beeldzenders is toen in een 'meetwagen' geplaatst, een rack op wielen dat net in de lift paste en een paar honderd kilo wog.

De beeldzendermeetwagen eind de jaren '70



In de loop der jaren is deze meetwagen regelmatig aangepast en vernieuwd met de komst van steeds compactere en lichtere apparatuur. Dit ging door totdat de apparatuur niet meer in een rack werd gebouwd, maar in de standaard behuizing op een tafel kon worden geplaatst. Hiermee werd de apparatuur ook transportabel en kon op meerdere zendstations worden gebruikt.

Het OZM heeft afgelopen zomer enkele historische TV-zendermeetapparaten in een klein rack op wielen ingebouwd om zo de oude tijden te doen herleven.



De nieuwe meetwagen

Het inbouwen was relatief eenvoudig. Het werkend maken van de oude meetapparatuur was minder eenvoudig. Verschillende apparaten vertoonden herhaaldelijk defecten. Maar uiteindelijk kunnen we nu de standaard beeldzender metingen uitvoeren... zolang de apparatuur het volhoudt.

Verkeerde conclusies in vorige Nieuwsbrief

Een museum moet zich bezighouden met verleden en niet met wat er nog gaat gebeuren. Dat blijkt maar weer uit enkele alinea's in het artikel over het MG zendstation Flevoland in de vorige Nieuwsbrief. Hierin stond:

"Ook de zender Groot Nieuws Radio die vanuit Flevoland op 1008 kHz uitzendt stopt per 1 september. Het zendstation wordt daarna ontmanteld."

Dit is niet juist, zoals iedereen kan horen op de 1008 kHz wordt het programma van Groot Nieuws Radio nog steeds uitgezonden.

Ook stond er:

"De AM zenders in Hulsberg en Lopik stoppen ook per 1 september."

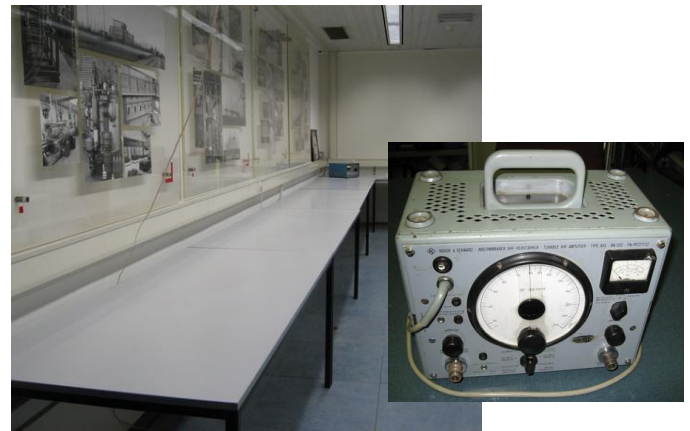
In Hulsberg is de zender van Radio 5 (1251 kHz) gestopt, de zender van Radio 538 op 891 kHz is gewoon nog in de lucht.

Ontvangen donaties

Sinds de vorige Nieuwsbrief van juni is weer het nodige materiaal aan het OZM geschonken. Hier een greep uit wat ons museum binnenkwam.



- Een aantal stevige tafels
- Diverse meet- en testapparaten
- Vele documenten, vooral over middengolf zenders en antennes.
- Een complete set van isolator en metalen ringen, jarenlang de basis van de middengolfantenne in Lopik



Tafels en meetapparaten

Alle gevers van dit materiaal nogmaals hartelijk dank.

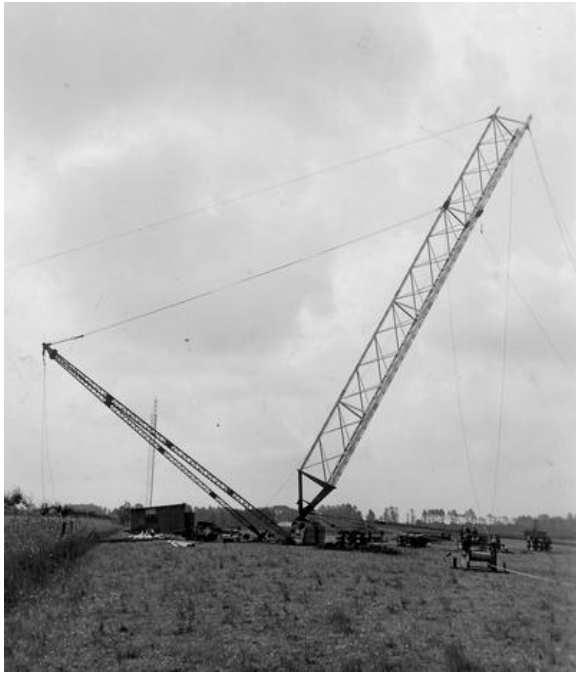
In de schijnwerper:



De middengolf masten in Lopik

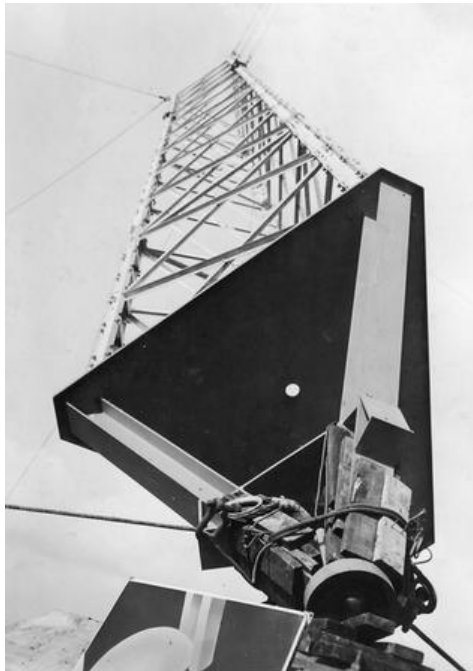
Nadat in begin 1939 besloten was om in Lopik een groot modern zendstation te bouwen ging men voortvarend van start. In de zomer werd al een aanvang gemaakt met het bouwen van twee zendmasten, voor elk van de programma's Hilversum 1 en 2 een eigen mast. Omdat de mast tevens de antenne is, hangt de masthoogte af van de golflengte die moet worden uitgezonden. De noordelijke mast wordt 165 meter hoog en de zuidelijke mast 192 meter. Beide masten zijn gelijktijdig gebouwd. De bouwer van de mast is het staalbedrijf de Vries Robbé & Co in Gorinchem. Hier wordt verder ingegaan op de 192 mast.

De mast bestaat uit secties van 8,25 meter. De onderste 4 delen worden liggend op de grond aan elkaar bevestigd en daarna opgetrokken met gebruik van een hulpmast en lieren.



Het onderste deel wordt overeind gezet. Op de achtergrond is de andere mast in aanbouw te zien

Om als antenne te kunnen fungeren is de hele mast op een isolator geplaatst. De druk op deze keramische isolator wordt gelijkmatig verdeeld door dikke stalen platen onder en boven de isolator. De onderkant van de mast eindigt op een punt die "los" op de stalen plaat staat die weer op de isolator rust.



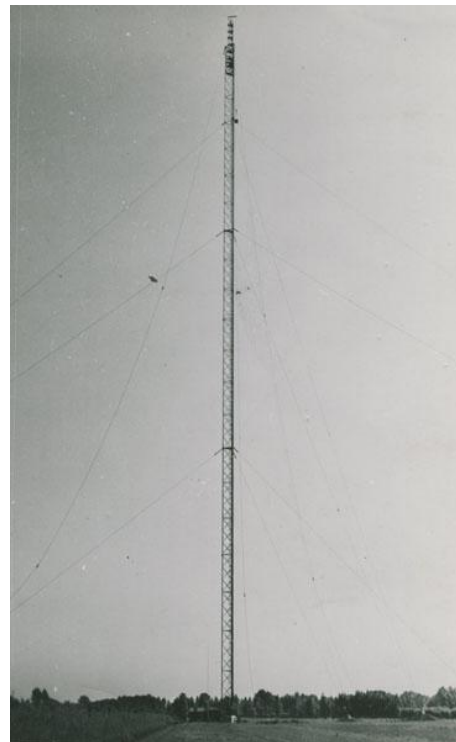
De mastvoet wordt op zijn plaats getrokken. Het bolletje onderin komt in de metalen plaat op de isolator.

Om de mast verder op te kunnen bouwen wordt in het overeind staande deel een hulpmast van 16m lengte gemaakt. Met drie lieren kan deze hulpmast worden opgetakeld totdat hij zo'n 8,5 meter boven de reeds gemonteerde mast uitsteekt.

Met een draaibaar mastje op de top kan dan steeds een sectie van 8,25 meter worden gehesen en op het bestaande deel worden vastgeschroefd. De diagonalen in de secties zijn pas aangebracht als de sectie op z'n plek op de mast staat. Als alles goed met bouten aan elkaar vastzit wordt de hulpmast weer opgetakeld en het geheel herhaald zich. Om contact te houden tussen de mannen boven in de mast en die bij de lieren beneden was een luidspreker installatie aangebracht die gedurende de hele periode probleemloos heeft gewerkt.



Op een hoogte van 60 meter worden de eerste tuien aangebracht. Daarvoor werd de mast door hulptuilen overeind gehouden.



De mast is bijna op hoogte. Op de top is de hulpmast te zien

In 1940 was het hele zendstation gereed en zijn de masten in gebruik genomen.



De mast gereed voor gebruik. De twee ringen links vormen een transformator die de spanning voor de obstakelverlichting naar de mast overbrengt. In de jaren '70 is dit systeem vervangen door een grote spoel tussen antenne en aarde waardoorheen de draden voor de voeding van de obstakelverlichting lopen.

Met het nodige onderhoud en diverse modificaties hebben beide zendmasten vele tientallen jaren dienst gedaan. De noordelijke mast was in 2004 niet meer nodig en is op 21 augustus van dat jaar neergehaald.

De zuidelijke 192 meter mast bleef in bedrijf. Tijdens een storm in de eerste dagen van 2015 brak de middelste tui in zuidelijke richting los.

De mast komt krom te staan en na enkele dagen wordt er een tijdelijke tui van Kevlar aangebracht. Omdat de spankracht in deze tui lager is dan die van de originele tui worden de tegenoverliggende tuien wat gevierd. De mast staat hiermee weer ongeveer recht.



5 januari: met een tui minder (midden links) staat het bovenstuk van de mast scheef



12 januari na het aanbrengen van een noodtui (linksonder op de foto) staat de mast weer wat rechter.

Per 1 september 2015 stoppen de uitzendingen via de 192 meter mast en al op 4 september wordt de mast neergehaald door de oostelijke tuien met explosieven door te snijden. Dat neerhalen ging heel wat sneller dan het opzetten.

Zie hiervoor het tijdschema:

1939:

- 5 juli aanvoer materiaal
- 14 juli onderstuk gehesen
- 28 juli 60 meter hoog, onderste tui aangebracht
- 12 augustus 115m hoog
- 23 augustus 173m hoog
- 27 augustus 192 m hoog
- 2 september hulpmast gedemonteerd

2015:

- 3 september voorbereidingen neerhalen mast
- 4 september: 10:00 uur, de sirene gaat en de springmeester ontsteekt de explosieven. Zeventien seconden later ligt de mast op de grond.
- 9 september al het materiaal van de mast is afgevoerd.



De mast begint te vallen. De rookwolken van de explosies zijn nog te zien.



De mast knikt ter hoogte van de onderste tuien

Na het neervallen van de mast is direct begonnen met het in stukken knippen van het staal zodat de resten in containers kan worden afgevoerd. Het OZM heeft vanwege de omvang geen moeite gedaan om een stukje mast te bewaren. Wel hebben we de metalen ringen en de isolator waar de mast op heeft gestaan bewaard, bij elkaar ook al 100 á 200 kilo. Het metaal komt van onder de mast, de isolator is een reserve exemplaar. De isolator waar de mast opstond is met het omvallen van de mast verpulverd.



De mastvoet bij het OZM

Op het terrein stond ook nog een in de jaren '70 gebouwde buismast van 80 meter hoog. Deze diende als reserve. De 80 meter mast is op direct na de 192 meter mast omgelegd. Hier kwamen geen explosieven aan te pas. De tuikabels van twee verschillende richtingen waren eerst met een touw aan de tuiblokken vastgemaakt. Na het doorknippen van dit touw slingerde de mast ter aarde.



De 80 meter buismast valt neer nadat de man in de gele kleding het touw heeft doorgeknipt. Links is de mast van de TV toren te zien.

Na 76 jaar en een paar dagen staan er geen masten meer op het terrein van wat Lopik Radio werd genoemd en waarvandaan 75 jaar werd uitgezonden.

Voordat het grote zendstation gebouwd werd was er al een proefzender in de lucht. Op 14 oktober 1937 begonnen de middengolf uitzendingen via de zender Jaarsveld die lag aan wat nu de Radiolaan in Lopikerkapel heet.

Na bijna 78 jaar continu uitzenden is het sinds 1 september stil in de ether van Lopik.

Nieuwsbrief Stichting Omroep Zender Museum

Redactie Rein Simonse

Foto's Archief OZM en Rein Simonse

Wilt u reageren?

Mail naar nieuwsbrief@omroepzendermuseum.nl

Website: www.omroepzendermuseum.nl

Disclaimer: zie website OZM